

"Tots som Clark Kent, d'alguna manera"

Romà Gubern, catedràtic d'història del cinema i professor de comunicació audiovisual de la Universitat Autònoma de Barcelona, assegura que l'èxit de Superman radica en la identificació del públic amb la doble personalitat del superheroi.

En un llibre sobre còmics i Hollywood vostè assegurava que la figura de Superman és més comparable amb Jesucrist que no pas amb Moisès, com s'havia fet fins aleshores. Com es poden relacionar una figura teològica i una figura de còmic?

—Bé, totes les figures de còmic tenen antecedents mítics arcaics. Però abans de Jesucrist hi ha un personatge de la cultura grega, pagana, que sempre s'ha dit que era la matriu del personatge: Hèrcules. La força física com a característica del personatge és un dels atributs de Superman que ve dels mites atlètics de la cultura grega. El fet més interessant d'aquest cas és que neix en un moment de crisi, la Segona Guerra Mundial, quan hi ha un desig de tenir figures protectores molt poderoses. En aquest sentit Superman obre una nova estirp de superherois i, a més, amb la característica de la doble personalitat.

Es tracta d'un personatge que és, d'una banda, Clark Kent: un periodista fràgil, tímid, vulnerable, insegur, enamorat de la Lois Lane, amb la qual no arriba mai a lligar, i, d'una altra, el superheroi, del qual la Lois està enamorada.

—Així, doncs, seria aquesta, la relació entre la figura teològica i la del còmic?

—Sí, Superman ha de fugir de la

persecució, com Jesús d'Herodes. Però no és un cas únic, molts mites actuals no són res més que reciclats i transformacions dels antics. I Superman va tenir la gràcia de trobar una forma en sintonia amb la sensibilitat de la seva època; per això va tenir tanta acceptació. A més, els anys 30 eren l'època daurada del còmic, no hi havia TV, i la ràdio el cinema i el còmic tenien una intensíssima presència social, i entre ells hi havia una gran interacció.

Superman, a més, es va beneficiar d'haver nascut en un *comic-book*, un suport que no era tan controlat per l'autocensura com els diaris.

—També s'ha discutit molt sobre la identificació del públic amb el personatge. Què en pensa?

—Umberto Eco, que ha treballat aquest tema, diu que Superman és un mite de consolació perquè tothom es pot projectar sobre el personatge gris i frustrat que és Clark Kent..., tots som Clark Kent, d'alguna manera, no ens acaben de sortir bé les coses. Però, com que ser Clark Kent és una mica humiliant, sempre pensem que, al fons, hi tenim un Superman.

—Aquesta tensió, també es reproduceix en la relació del protagonista amb la Lois Lane?

—Sí, la Lois Lane és un mite sexual, és la noia que no pot aconseguir com a Kent, però sí quan duu la capa de Superman. I com ell, tots voldríem ser uns Dons Joans i tenir totes les mosses als peus. Tot plegat és una mena de masoquisme eròtic. És interessant també que Superman donés peu a versions femenines. A part Supergirl, mai tan popular com Superman, hi ha la rèplica femenina autèntica d'aquest heroi, que es deia Wonder Woman i que es va inspirar en allò que el psicoanalista Alfred Adler anomena el "complex de Diana".

"Umberto Eco diu que Superman és un mite de consolació perquè tothom es pot projectar sobre el personatge gris i frustrat que és Clark Kent. Però, com que és una mica humiliant, sempre pensem que, al fons, hi tenim un Superman."

Es tracta de la protesta viril de la dona contra la submissió al mascle. Ara, la seva sexualitat és tota una altra cosa.

—Per què Superman ha esdevingut un símbol als EUA?

—Per què és una cultura basada en el poder. És a dir, els EUA són el país capitalista per antonomàsia, i l'ètica del capitalisme es basa en el triomf personal, que vol dir guanyar més, tenir més cotxes, etc.

—Fins a quin punt els superherois han creat una mitologia nord-americana equiparable a la del Tirant per a nosaltres o a la del Rei Artús per als britànics?

—L'estructura dels mites és diferent. La cultura americana és més jove, comença al segle XIX i, per tant, els seus mites van molt lligats a la cultura de masses dels còmics, ràdio, cinema i televisió.

—En el film Superman del 1978, el primer de Christopher Reeve, per primera vegada s'aboquen molts diners en l'adaptació d'un còmic. Per què en aquest moment i no abans?

—Era una nova estratègia industrial basada en figures de l'imaginari col·lectiu dels EUA i en l'espectacularitat dels efectes especials. I no passava res, si l'actor protagonista era desconegut. Fins i tot haurien pogut prescindir dels tres minuts milionaris de Marlon Brando fent de pare del superheroï. De fet, el cinema posterior ha demostrat que una de les estrelles del cinema contemporani són els efectes especials. Això ens portaria a les indústries de la nostàlgia. És a dir, el cinema —que ha passat dificultats— una de les formes d'assegurar-se la supervivència que ha trobat és la d'emparar-se dels mites més arrelats en l'imaginari col·lectiu. I els còmics són la pedrera de mites per antonomàsia de diverses generacions.

—Christopher Reeve mai no s'ha pogut escapar de la llosa de Superman...

—No..., i a més ha tingut una carrera breu. Però hi ha un cas encara més interessant. Es tracta de John Reeve, que va encarnar Superman en una sèrie de televisió els anys 30-40. Aquest Reeve va fer uns 160 episodis de la sèrie, i es va identificar tant amb el personatge que quan es va acabar la sèrie va tenir una gran depressió i es va suïcidar. No va saber assumir la prosaica realitat de ser una persona normal. És una mica com el que va passar a Bela Lugosi amb el personatge de Dràcula. Una altra gran paradoxa, igual que l'accident de Christopher Reeve.

—Què n'opina, de la nova versió de Superman?

—És una experiència nova. La gent anirà a veure-la per comparar i per curiositat. Les seqüeles tenen la garantia que el públic hi va per establir-hi una connexió i per comparar. Les seqüeles, a més, són com més va més conservadores. Avui, que vivim la crisi del cinema de gènere, la seqüela apareix com una fórmula de recanvi, però més conservadora, més que no pas el western i la ciència ficció.

—I que el protagonista sigui Nicholas Cage?

—És un repte original i cal aplaudir-lo. La indústria cultural ofereix productes a l'espectador segons la fórmula "igual, però diferent cada cop". És a dir, ofereix un món familiar pròxim, però amb episodis diferents.

—Superman és un personatge imprescindible?

—En el món occidental i japonès, sens dubte. Caldria veure a l'Àfrica. Ara, una vegada, en un congrés, vaig conèixer un crític de Mali i li vaig preguntar amb qui s'identificava quan de petit veia Tarzan al cinema, si amb Johnny Weismüller o amb els nadius, i ell em va respondre que s'identificava amb Tarzan. Cosa que vol dir que les indústries culturals de Hollywood han treballat l'imaginari en el pla mundial. Un altre exemple. No fa gaires anys es va fer una enquesta a països de tot el món per saber quin era el personatge més conegut del món modern. I va sortir que el més conegut de la Terra és Mickey Mouse. Amb això ja te n'he dit prou.

—Quina creu que és la versió més interessant de Superman?

—Jo no en conec pas totes les versions, però la trilogia que va començar el 1978 està bastant bé. Tenia directores competents i mitjans materials. A més permetien lectures noves i mai la sexualitat de la parella no havia estat tan explícita com en aquests casos.

—Tenint en compte que Batman va sortir en contraposició a Superman, qui considera que és el més interessant de tots dos?

—Home, Batman té l'avantatge que no té superpoderes i en teoria totes les seves capacitats es justifiquen científicament. Hi ha hagut un element polèmic i simpàtic en Batman, i és que el van acusar d'homosexual perquè sempre anava acompanyat de Robin. El que passa és que tot i que Batman és molt important, jo crec que la força amb què Superman va arribar va donar-li un gran avantatge respecte al seu competidor.

"Molts mites actuals no són res més que reciclatges i transformacions dels antics. I Superman va tenir la gràcia de trobar una forma en sintonia amb la sensibilitat de la seva època; per això va tenir tanta acceptació."